

РАЗВИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕ ПО РЕЛИГИЯ В НАЧАЛНИЯ ЕТАП НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Илонка Стоянова, Дарина Мавродиева-Ключукова, Ирина Владимирова

DEVELOPING KEY COMPETENCES THROUGH RELIGIOUS EDUCATION IN PRIMARY EDUCATION

Ilonka Stoyanova, Darina Mavrodieva-Kyuchukova, Irina Vladimirova

Abstract: *A number of international and national educational concepts focus on the formation of key competencies in students. Any competence can be developed in any subject. Religious education, although an optional subject, is not isolated and closed from the rest of the educational process, so the report examines the types of competencies that students studying Religion develop. Attention is paid to the interdisciplinary interaction and the practical orientation of the training, which are the main characteristics of the competence approach. A model of innovative pedagogical practice is presented, which gives good results.*

Key words: *religious education, interdisciplinarity, competences, good practice*

Въведение

От 2006 г. с приетите от Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз „Ключови компетентности за учене през целия живот – общоевропейска референтна рамка (ОЕРР)“ и Препоръка към държавите членки относно ключовите компетентности, необходими в XXI век, компетентностният подход се превърна в една от водещите педагогически концепции.

Концепцията за компетентност се описва най-добре като „интегриран подход“, но е и релационна, тъй като носи както общото, така и професионалното, родовото и специфичното. Това, което този подход предполага, е, че изпълнението на индивидуалните задачи и дейности се основава на по-общи способности като разсъждения и правене на преценки, както и на специфични знания и индивидуални умения (Gonczi 2002: 120).

Ключовите компетентности се определят като динамична съвкупност от знания, умения, нагласи и отношения, които учениците придобиват в процеса на обучение, и са личностни качества на индивида (Kniga 1 2019: 2).

Това насочва вниманието към следните аспекти в обучението на учениците: да разпознават кога е уместно да се използват определени умения, знания и ценности (being ready); да са мотивирани да ги използват за постигане на поставената задача (being willing) и да знаят как да го направят по подходящ начин (being able). Този фокус върху диспозициите свързва инициативата за ключови компетенции с идеята за „учене през целия живот“ (Hipkins 2006: 4).

Ключовите компетенции, компетентностите на XXI век са продуктивни, ориентирани към бъдещето иновации, застъпени в учебните програми. Те са регламентирани в чл. 77 от Закона за предучилищното и училищното образование, обн. ДВ. бр.79 от 13 октомври 2015 г., изм. и доп. ДВ. бр.69 от 16 август 2024 г.(ZPUUO 2024).

Развиване на ключовите компетентности чрез обучение по религия

Компетентностният подход е всеобхватен, защото се интегрира както по отношение на учебния материал, така и в целите и методите на преподаване и в очакваните резултати, които показват степента на образователни постижения на учениците (Ivanova 2023: 191).

Всяка компетентност може да бъде развивана във всеки учебен предмет, като в учебните програми по отделните предмети се посочват междупредметни връзки – трансфер на знания. За приложението на компетентностния подход е нужна работа в посока на промяна в начина на преподаване, промяна във формите и методите на преподаване, промяна в начина на оценяване и др. Нужна е класна стая, която да е насочена към ученика.

С концепцията за ключовите компетентности се извежда на преден план обучението, ориентирано към резултати. Особено внимание се отделя на придобиването на знания чрез реални ситуации от живота, като по този начин образованието се оттласква от традиционната си предметна ориентираност, залагайки на изграждането на ключови компетентности – интегрирано през всички предмети (Kniga 1 2019: 7), т.е. компетентностното базирано обучение има практическа насоченост, способства за развиването на личностни качества и налага прилагането на иновативни подходи в процеса на работа.

Реализирането на компетентностния подход в ежедневната педагогическа практика е предизвикателство за учителя по религия. Той трябва организира творческа учебна среда и да подбира подходящи образователни ресурси, да използва според възрастта и възможностите на учениците разнообразни педагогически методи и педагогически технологии като: методи за активно учене (игрови, базирани на изкуствата; проектно базирано обучение; учене чрез откриване/преживяване; театрално-педагогическо взаимодействие); използване на ИКТ в обучението (образователен софтуер, облачни технологии, виртуална реалност, добавена реалност и др.); интердисциплинарно обучение и др. (Vasileva).

Всички ключови компетентности са еднакво важни, те се припокриват и са взаимосвързани. И което е по-съществено – разтворени са и се придобиват интегрирано чрез обучението по всички учебни предмети. Макар че обучението по религия не е общозадължителна подготовка, а специализирана, която води до придобиване на компетентности в областта религията в професионален план, тя не е изолирана от останалите учебни предмети и си взаимодейства с тях. За удостоверяване на казаното, по-долу привеждаме априорирана добра практика.

Модел на иновативна практика

Предложената иновативната практика е проведена през учебната 2023-2024 г. с ученици от 2.в клас на ОУ „Панайот Волов“, обучаващи се в школа „Православни християнски ценности и традиции“ при ЦПЛР- Общински детски комплекс, гр. Варна. Урокът е реализиран от г-жа Дарина Кючукова (учител богослов) и г-жа Ирина Владимирова (главен учител в начален етап в ОУ „Панайот Волов“).

Процесът на формиране на компетенции се реализира във всички видове класни учебни форми, но доминира като образователна цел в уроците за упражнения и практически дейности (Ivanova 2023: 196).

Урокът има за цел чрез изследователска работа да постигне развиване на: критическото мислене, на уменията за работа в екип, на комуникативни умения при участие в дискусии и презентиране на екипната дейност. Чрез задаване на въпроси и търсене на отговори, чрез експерименти и изследвания, чрез преживяване да се развият научната грамотност и уменията за учене на учениците, да се стимулира креативното мислене и да се изявят техните творчески възможности.

Развиват се следните ключови компетентности: в областта на религията; в областта на българския език; дигитални компетентности; умения за учене; социални и граждански компетентности; инициативност и предприемчивост; културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество.

Обучението по религия не е изолирано и затворено от останалия образователен процес (Ivanova 2011: 12). Едни от основните характеристики на компетентностния подход в обучението са интегрираното междупредметно взаимодействие и практическата насоченост на обучението.

„Интегрирането на знания, умения и отношения от една предметна област в друга е важна особеност на компетентностния подход“ (Kniga 2 2019: 2). Това предполага развитие на уменията за сътрудничество между учителите, основани на успешна комуникация и споделяне на опит. В основата стои разбирането за взаимосвързаността на знанието, преподавано по различни учебни дисциплини, но със специфични акценти при всяка една от тях. Мултидисциплинарността води до повишаване на усещането на учениците за смисъла и практическата приложимост на знанието и до постигане на по-задълбочено разбиране на изучаваното. В тази връзка и представената педагогическата практика интегрира следните учебни предмети: *Религия, БЕЛ, Родинознание, Информационни технологии и Изобразителна изкуство.*

Организацията на урока протече в два етапа – технология на подготовка и технология на реализация.

I. Технология на подготовка

В този етап бяха избрани учебните предмети, които да се интегрират с предмета *Религия*.

Урокът по религия се проведе в две части. В първата част на урока посредством презентация учениците се запознаха с храма като Божий дом, с това, което го отличава от останалите обществени сгради, с неговите части и с правилата на поведение в храма.

Във втората част учениците използваха знанията си по *Родинознание, Български език и литература, Изобразително изкуство* и *Информационни технологии*, за да създадат проект на тема: „Варненска и Великопреславска епархия – позната и непозната“. Определиха се необходимите ресурси: интернет източници на информация за обектите; илюстративни и текстови материали; онлайн платформи за работа (e-uchebnik, СмарТест, PictraMap и др.); канцеларски материали (листове, кадастрон, флумастери, моливи, необходими за изработването на рисунката на хартиен носител).

II. Технология на реализация

Вторият етап включва теоретична част, работа по проект и представяне на резултатите.

1. Теоретична част

Първата част на урока по религия е във връзка с темата „Храмът в моя роден край“ от учебната програма за 2. клас (Legkostup, Kyuchukova, Mavrodieva-Kyuchukova 2020: 12-13). Той се проведе в рамките на 1 учебен час. Целта е знанията за православния християнски храм да се представят по достъпен и интересен начин.

1.1. ХРАМЪТ В МОЯ РОДЕН КРАЙ
[УПРАЖНЕНИЯ И ПРАКТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ]

? Какви обществени сгради познавате?
Обяснете на Лобо и Вира как да разпознават храма сред другите сгради?

Храмът е Божий дом, в който се събира Божьето семейство – Вярващите християни, за да се молят заедно. Той е специално място за среща с Бога. Всеки ден в храма има богослужения, збуват песнопения и молитви.

Православният храм не прилича на обикновените къщи. Опознава се от дървените сгради. Какво по своята архитектура, цвят и по своята вътрешна уредба и убавка. Той се състои от три главни части: пратвор, централна част и светилник. Всичко в него е напояно да бъде и предраздава мошавително настроение.

Върху самия храм или близо до него се издига висока кула с камбани, която се нарича камбанария.

? Опишете храма в родния си край.
? За какво служи камбаната на храма?

Най-старата християнска камбана в света е откритата в гр. Мелник. Съхранява се в Националния исторически музей.

Най-високата отменна камбанария на Балканския полуостров е във храма „Светли Йован Претеча“, гр. Брашколово.

! Визуал в едрата с дървен радет и басословие. Звук, че визуал в Божия дом, което мейджимо присветва Самият Бог.

! Продължете заречението устно или писмено в тетражките си, за да покажете как спазвате правилата на поведение в храма:

Колкото Виедем в храма...

? Опишете подреждането на иконостаса.
? Какви християнски символы откривате?
? Разкажете за светия или празника, на който е поветен храмът във Вашия роден край.
! Нарисувайте храм от родния край.

а) коридор
б) крилцо
в) галери
г) зала
д) централна част
е) етнар

„Домът Ми дом за мошавителни ще се нарече.“ (Матей 23:21)

2. Предварителна работа по проекта

Втората част на урока се проведе като работа по проект. Проектът може да се отнесе към групата „Изобразителни, визуални и конструктивно творчески дейности“. Целта е учениците да покажат, че могат да работят в екип и да прилагат наученото по различните учебни предмети.

При реализацията на проекта са инкорпорирани следните предмети и теми:

Илонка Стоянова, Дарина Кючукова, Ирина Владимирова. Развиване на ключови...

- **Религия – Християнство – Православие**, тема 1.1. Храмът в моя роден край (Legkostup, Kyuchukova, Mavrodieva-Kyuchukova 2020: 12-13);
- **Български език и литература**, тема 14. Описание (Tankova 2017: 96-97);

14. Описание

1. Прочетете текста и отговорете на въпросите.

Кой е най-добър?
Едно дете се беше изгубило сред хората на уличката. То трепаше, крещеше и търсеше майка си. Попитала го: – Кой е твоето майка, дете мое? А детето през сълзи отговори: – Мама не я познавам! Моятта майка е най-добрата от всички.

Али Платов

● **Защо хората не могат да помогнат на детето?**
Кай търсеше то да опазва своята майка?

2. Как си представяш? Къде си? За какво си говориш? Ще отидеш ли в магазин да купиш момчето велосипед?

Мама, искам велосипед със сини колела. Дребен е да има, има четири колела и аз да се изпатаря с тях. Искам да е еско и без колела.

3. Какво отива с други момчета? На кого? Защо? Прочетете, обяснете.

Новото ми колело
Иване, искам да ти се похваля. Купиха ми колело. То е синьо, с черви пясъци. Създахат му е кафеина и много удобна. Откаж ива байджии. Там мога да слезам чинтата си. Има и звънец. Той предупреждава хората да имат паз. Гумите на моето колело са големи и затова с него оскъж летяш. Само дете още не мога да го карам. Трудно е, но ти ще ме научиш.

Описание на текст, с който разказваме как изгледа животното, растение, предмет, човек. Стрелици са да го представим с повече думи.

4. Какво са изобщо представя? Ще опитам ли да го направя? Оценявайте проучките в текстите описания.

Трябва купувам го. Може да бъде. Всички играе как изглежда така порода.

Не мога да направя различията си. В тях са моите увлечения и титлувания.

13. България има 27 езика. 17. България е др.

- **Родинознание**, тема 26. Нашата родина (Mircheva 2022: 56-57) – в края на урока учениците показаха наученото чрез игра, създадена чрез Wordwall (<https://wordwall.net/bg/resource/73509683>);

26. Нашата родина

Страната, в която сме родени, растем и живеем, е нашата родина. България е родина на всички български граждани – българи, турци, ромци, арменци, евреи и други. Тя има красива природа и много забележителности.

● Разгледай забележителностите, представени на снимките. Кой от тях си посетил? Разкажи.

● Разкажи и за други забележителности на България.

Националните символи на страната ни са знамето, химният и гербот.

Знамето на Република България се издига при четяване на официални празници, при спортни състезания и други.

Химният е тържествена песен, която се изпълнява на официални празници, спортни състезания и други.

На кои обществени сгради можем да видим развято българското знаме?

Кой е химният на Република България? Какво трябва да правим, когато го чуем?

Гербот се поставя на важни обществени сгради, документи и печата.

Кои са елементите на герба? Как разбират надписа „Съединението прави силата“, или каква върху него?

Всяка страна има свой Национален празник. Той е най-важният официален празник в държавата. Създава и със значимо събитие от нейната история. Националният празник на Република България е 3 март. На тази дата честваме Освобождението на страната ни от османско иго.

Народът ни е воювал продължителна и тежка борба за своето освобождение. Множество смели българи са отлази живота си за свободата на България.

Васил Левски Христо Ботев Райки Кавджия

В знак на признателност към тях българският народ е издигнал паметници из цялата страна.

Как отбелязваме Националния празник на страната ни?

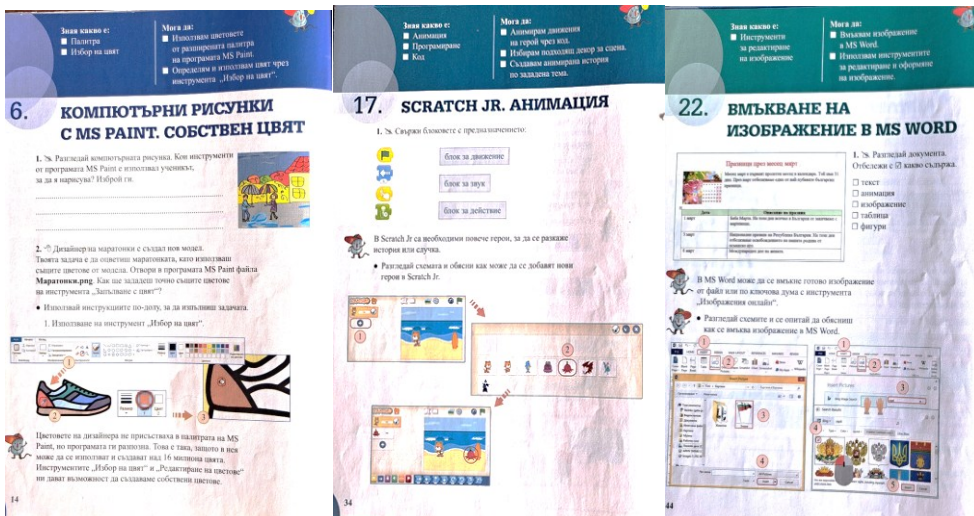
Проучи има ли в твоия роден край паметници, свързани с нашето знамяло.

1. Родинознание на 2. тема – 2. Източник е др.

- **Изобразително изкуство**, тема 4. Красотата на природата (Radeva, Petrova 2017: 10-11);

- Информационни технологии, теми: 6. Компютърни рисунки с MS PAINT. Собствен цвят; 17. SCRATCH JR. Анимация; 22. Вмъкване на изображение в MS WORD (Milanova, Nikolova, Georgieva 2018:14, 34, 44);

За реализацията на такъв мултидисциплинарен проект са необходими целенасочени усилия от страна на учителя и работа в екип с останалите му колеги. Това е процес, който изисква повече труд и време за планиране, тъй като съвременният учител разполага със свободата да организира учебната среда, да планира учебните дейности, да подбира методите, подходите и образователните ресурси, да обогатява образователния процес със ситуации, близки на реалните, за да постигне трайност на уменията за прилагане на наученото напред във времето (Uzunova 2022: 132).

Технология на реализация – работа по проект

- Организиране на проектната работа
- Работа на учениците по изпълнение на проекта
- Представяне на резултатите

I. Организиране на проектната работа на учениците

В този етап учениците се въвеждат в темата и се запознават с организацията на работа:

1. разпределяне на учениците в шест екипа;
2. поставяне на темата на проекта: „Варненска и Великопреславска епархия – позната и непозната“;
3. поставяне на конкретни задачи: текст под диктовка с описание на всеки обект; изготвяне на рисунка по инструкция на хартиен носител и на компютърна рисунка или анимация с програма Scratch.

Оперативен етап:

Втората част от урока по религия започна с организирането на проектната работа, следвайки описаната технология.

1. Разпределяне на учениците в екипи и поставяне на темата.

Работата в екип предполага повече възможности за взаимодействие, за споделяне, за бързо предлагане на много идеи в групата, за открояване на различни гледни точки. Тя създава обстановка на сътрудничество, сигурност и възприемане, която се основава върху силните страни и способности на участниците (Valchev 2006: 39).

Работата по групи формира умения за решаване на проблеми и за преодоляване на конфликти, поради което учениците се разделиха в шест екипа: Екип 1 – манастир „Св. св. Константин и Елена“; Екип 2 – Аладжа манастир; Екип 3 – Плиска; Екип 4 – Мадарски конник; Екип 5 – Велики Преслав и Екип 6 – Шумен. Разясни се идеята на проекта, по който трябва да работят и се постави темата: „Варненска и Великопреславска епархия – позната и непозната“. Всеки от екипите имаше за задача да пише текст под диктовка за своя обект, да направи рисунка на хартиен носител и компютърна рисунка, след което им се възложиха конкретни дейности за изпълнение, които да доведат до очаквания резултат: съставянето на презентационни доклади за шестте обекта – исторически забележителности.

Разделянето на учениците на групи на базата на силни/слаби страни (по преценка на самите ученици) спомага за развитие на уменията за екипна работа и на комуникативните умения. Всеки екип обсъжда помежду си и определя главен отговорник за представяне на получения общ продукт.

През периода на провеждане учениците усвояват, събират и анализират нови знания и информация. Имат възможност да задават въпроси с цел разширяване и обогатяване на общата култура, като на тази база формират собствено положително мнение и решение как да постъпят в дадена ситуация. По време на работата по проекта учениците събират, систематизират, анализират и оценяват информация, задават въпроси с цел решаване на проблема, привеждат аргументи и ги обсъждат, като на тази база формират собствено мнение и решение.

За да формират умения за научна грамотност, по време на работата по проекта учениците се стимулират да задават въпроси и да търсят отговори, сами

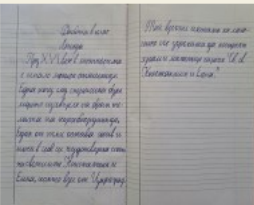
Годишник на ФХН, XXXV А

да откриват това, което трябва да научат и да включат в проекта; да правят изводи и да прогнозират резултати.

Работа на учениците по изпълнение на проекта

1. Всеки от екипите написа под диктовка кратък текст за своя обект.

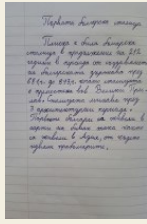
Текстове

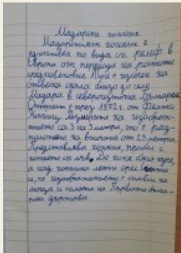
Екип 1 Св. св. Константин и Елена

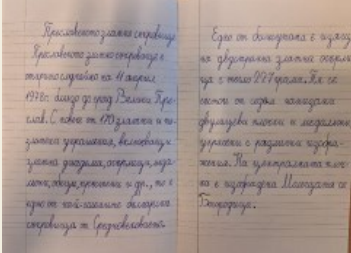
Екип 2 Аладжа манастир

Екип 3 Плиска

Екип 4 Мадарски конник

Екип 5 Велики Преслав

Екип 6 Шумен

2. Изготвяне на рисунка по инструкции на хартиен носител – учениците изготвиха рисунки на хартиен носител съобразно темата.

Рисунка по инструкции на хартиен носител

Екип 1 Св. св. Константин и Елена

Екип 2 Аладжа манастир

Екип 3 Плиска

Екип 4 Мадарски конник

Екип 5 Велики Преслав

Екип 6 Шумен

3. Изработване на компютърни рисунки и анимация с програма Scratch. Дигиталните умения и компетенции са определени като приоритет за целия образователен спектър, поради което трябва да се насърчава формирането на

Илонка Стоянова, Дарина Кючукова, Ирина Владимирова. Развиване на ключови...

умения у учениците да станат дигитални създатели, да моделират, програмират и развиват дигитална креативност (Strategiya 2021-2030: 33).

Учениците от екипи 3 – 6 рисуваха с програма Paint, а екип 1 и екип 2 правиха анимация с програма Scratch.

Екип 1. Манастир „Св. св. Константин и Елена“
<https://scratch.mit.edu/projects/1005124322>

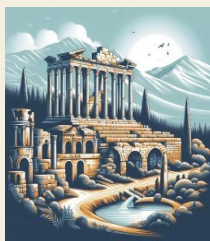
Екип 2. Аладжа манастир
<https://scratch.mit.edu/projects/1005125064>

Бързото навлизане на изкуствения интелект – ключова технология за бъдещето, намираща все по-широко приложение днес, провокира учениците да изпробват възможностите на една машина да твори.

Рисунки на учениците, създадени с изкуствен интелект

Аладжа манастир

Плиска

Велики Преслав

Мадарски конник

Възложената задача по проекта подпомогна осмислянето на ролята на дигиталните технологии като източник на информация (намиране, организиране, обработване, оценяване и комуникиране на информация по подходящ начин), а също и на съпътстващата нужда да спазваш и прилагаш специфични правила за сигурност, както и норми, свързани с етичното и законно ползване на информацията.

III. Представяне на резултатите

В последния трети етап учениците представиха своята работа по проекта на тема: „Варненска и Великопреславска епархия – позната и непозната“. Те показаха, че са усвоили заложените в учебната програма компетентности като очаквани резултати: познават устройството и предназначението на християнския храм; разпознават храма сред другите обществени сгради; описват и разказват за православни храмове, които познават; знаят за светеца или празника, на които са посветени познатите храмове; описват подредбата на иконите, различават християнските символи и знаят правилата на поведение в храма (Uчебna програма 2018: 11).

Представяне на проектите по екипи

Екип 1 Св. св. Константин и Елена

Екип 2 Аладжа манастир

Екип 3 Плиска

Екип 4 Мадарски конник

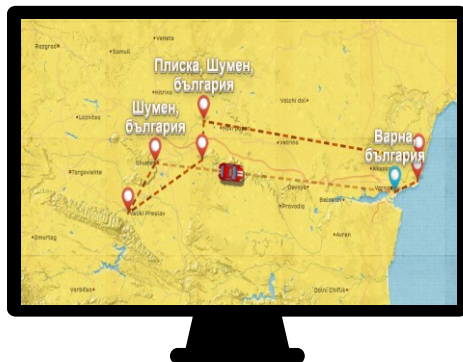

Екип 5 Велики Преслав

Екип 6 Шумен

За финализиране на проекта шестте екипа изготвиха виртуална разходка с автомобил до местата на техните обекти. Разходката е осъществена с помощта на Animated Travel Map with PictraMap и може да се види на адрес: <https://www.pictrama.com/app/view?p=097f26>.

Виртуална образователна разходка

Обект	Описание	Снимка
Манастир „Св. Св. Константин и Елена“	Манастирът Св. св. Константин и Елена се намира на 10 км северно от град Варна на морското крайбрежие. Той е построен през 16 век , но няма уточнена дата и година.	
Аладжа манастир	Намира се на около 17 km от град Варна и на 3 km от курорта „Златни пясъци“. Името „аладжа“ (от турски: <i>alaca</i>) е от персийски или арабски произход и означава пъстър, шарен“.	
Плиска	Плиска е първата столица на българската държава, основана от хан Аспарух и до 893 година освен столица, е била и един от най-големите и богати градове. Плиска е български град в община Каспичан, област Шумен, Северна България. Намира се на 6,2 km северозападно от град Нови пазар и на 7,2 km северно от гр. Каспичан.	
Мадарски конник	Скалният релеф е изсечен на височина 23м в отвесна 100-метрова скала. Широк е 3,10 м и е висок 2,60 м. Открит е за науката от австроунгарския пътешественик Феликс Каниц през 1872 г. Намира се в Националния историко-археологически резерват „Мадара“, на 2 км от едноименното село, на 17 км от град Шумен и на 75 км от град Варна. Национален резерват „Мадара“ обхваща пещерни жилища, древни светилища, езическо капище, християнски църкви и параклиси, скален манастир, крепост.	

<p>Велики Преслав</p>	<p>Велики Преслав (само Преслав до 1993 година) е град в област Шумен, Североизточна България. Градът е разположен в област Шумен, на 20 км от град Шумен, той е трети по големина в областта. В епохата на българското средновековие Преслав се превръща в един от най-красивите и величествени градове на Югоизточна Европа, от които са съхранени значими паметници на Плисковско-преславската култура.</p>	
<p>Шумен</p>	<p>Историко-археологически резерват „Шуменска Крепост“, известен и като „Старият град“, се издига на 3 км. западно от съвременния град Шумен. Паметникът „Създатели на българската държава“ се намира на 1км от град Шумен, на 450м надморска височина. Разположен е на хълма Илчов баир на територията на природен парк Шуменско плато.</p>	

След представянето на екипните проекти се направи оценка на базата на отговорностите, свършената работа, на собствената оценка за извършеното и аргументация; оценка, поставена от останалите членове на екипа и аргументация; оценка и аргументация на учителя.

За да популяризират успешната работа на учениците учителите обединиха представените от екипите проекти и съставиха електронна книжка.

Изработената електронна книжка „Варненска и Великопреславска епархия – позната и непозната“ е съставена с помощта на сайта Book Creator. Съдържа представените от екипите проекти, както и онлайн тест, изготвен чрез СмартТест (<https://www.smartest.bg/app/editor/137630>), който учениците решаваха в часа по

БЕЛ, и занимателна игра, апробирана в часа по Родинознание. Играта „Краезнание“ в същността си е викторина от 6 въпроса, по един за всеки от шестте обекта, която предоставя избор на един верен отговор от шест възможни. Играта отчита не само верните отговори, но и времето на решаване. Създадена е чрез Wordwall и е достъпна на следния интернет адрес: <https://wordwall.net/bg/resource/73509683/%d0%ba%d1%80%d0%b0%d0%b5%d0%b7%d0%bd%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5>.

Цялата книжка може да се разгледа на посочения по-долу интернет адрес: <https://read.bookcreator.com/67YuRMTnkzXRPSaoUyClCLf3y3p2/yyen51o6SzyosJlxNUUdiQ/t3sw8C34Ru2g9khV6OK4Nw>.

Изводи

Прави се изводът, че прилаганата иновативна практика е ефективна, успешна и устойчива. Тя повишава когнитивната и мотивационна ефективност на учениците, помага да се извърши цялостно и задълбочено проучване на темата. Разработеният от учениците проект на тема: „Варненска и Великопреславска епархия – позната и непозната” спомогна за формирането и развитието на основните ключови компетентности, като заедно с тях се извеждат и редица преносими, „меки“ умения, които осигуряват свързаност между личната, социалната и професионалната изява на съвременния човек. (Kniga 1 2019: 6). Такива са:

- умения за учене чрез практически дейности;
- формиране на уменията за работа в екип;
- създаване на позитивна творческа атмосфера за учене и споделяне на наученото;
- формиране на познавателни умения за търсене и организиране на информация;
- развиване на креативност и изобразителни умения;
- инициативност и предприемачество;
- формиране на критично мислене, гражданско съзнание, културни познания и социално приобщаване;
- умения за решаване на проблеми и поемане на отговорност;
- развитие на дигиталната грамотност;
- развиване на презентационни умения;
- формиране на умения за оценяване на собствената дейности резултатите от нея.

Заклучение

От представената педагогическа практика може да се направи извода, че е изпълнено условието за ефективно реализиране на компетентностния подход – прилагане на интерактивни методи, както и стимулиране на творчеството и иновативността в обучението (Kniga 2 2019: 5). Използването на иновативни методи в обучението по религия, разчупващи традиционното преподаване, разширяват и разнообразяват учебната среда на учениците, водят до по-голяма ангажираност и активно участие. Те съдействат за достъпното и атрактивно представяне на съдържанието по религия, привличат вниманието на учениците и спомагат да се затвърдят и надградят придобитите компетентности, допринасят в

голяма степен за повишаване на мотивацията за активна работа и за постигане на по-добри резултати в училище, усъвършенстват уменията на учениците за работа с информационните технологии. Работата по проект стимулира творчеството, изгражда умения за самостоятелно учене, което се свързва с осмисляне на знанието и овладяване на социалния опит. Работата в партньорски екипи възпитава чувство на отговорност в процеса на изпълнение на поставените задачи; развива аналитичното и критичното мислене; съдейства за формиране на умения за общуване и вземане на решения, които са от първостепенно значение за бъдещия живот на учениците.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Gonczi 2002:** Gonczi, A. Teaching and Learning of the Key Competencies, In: Contributions to the Second DeSeCo Symposium, Geneva, Switzerland, 11-13 February, 2002 D, p. 120.
- Hipkins 2006:** Hipkins, R. The Nature of the Key Competencies A Background Paper Wellington, 2006, 77 p.
- Ivanova 2011:** Ivanova, T. Obuchenieto po religiya i vzaimodeystviето mezhdu pedagozi i bogoslovi. – V: Upravlenie i obrazovanie. T. VII (4), s. 10-15 [Иванова, Т. Обучението по религия и взаимодействието между педагози и богослови. – В: Управление и образование. Т. VII (4), с. 10-15].
- Ivanova 2023:** Ivanova, Ts. Proektsii na kompetentnostniyat podhod v metodikata na obuchenieto po istoriya. – V: Istorikii, t. 17, Shumen: Faber, s. 191-202 [Иванова, Ц. Проекции на компетентностният подход в методиката на обучението по история – В: Историкии, т. 17, Шумен: Фабер, с. 191-202].
- Kniga 1 2019:** Kompetentnosti i obrazovanie. Kniga 1 na MON <<https://www.mon.bg/nfs/2019/12/i-book.pdf>> (status 20.06.2024) [Компетентности и образование, Книга 1 на МОН].
- Kniga 2 2019:** Za prehoda ot znaniya kam umeniya. Kniga 2 na MON <<https://www.mon.bg/nfs/2019/12/ii-book.pdf>> (status 20.06.2024) [За прехода от знания към умения, Книга 2 на МОН].
- Legkostup, Kyuchukova, Mavrodieva-Kyuchukova 2020:** Legkostup, M., M. Kyuchukova, D. Mavrodieva-Kyuchukova. Religiya – Hristiyanstvo – Pravoslavie. Uchebnik za 2. klas. Sofia: Balgarska pravoslavna tsarkva – Balgarska patriarshiya. [Легкоступ, М., М. Кючукова, Д. Мавродиева-Кючукова. Религия – Християнство – Православие. Учебник за 2. клас. София: Българска православна църква – Българска патриаршия].
- Milanova, Nikolova, Georgieva 2018:** Milanova, A., V. Nikolova, V. Georgieva. Informatsionni tehnologii za 2. klas, Sofia: Prosveta. [Миланова, А. В. Николова, В. Георгиева. Информационни технологии за 2. клас, София: Просвета].
- Mircheva 2022:** Mircheva, I. Rodinoznanie za 2 klas, Sofia: Anubis-Klet Bulgaria. [Мирчева, И, Родинознание за 2. клас, София: Анубис-Клет България].
- Programa 2018:** Uchebna programa po religiya – hristiyanstvo – pravoslavie za I-XII klas. <<https://web.mon.bg/bg/98>> (status 25.06.2024) [Учебна програма по религия – християнство – православие за I – XII клас].
- Radeva, Petrova 2017:** Radeva, V., N. Petrova. Izobrazitelno izkustvo za 2. klas, Varna: Bit i tehnika. [Радева, В., Н. Петрова. Изобразително изкуство за 2 клас, Варна: Бит и техника].
- Strategiya 2021-2030:** Strategicheska ramka za razvitie na obrazovaniето, obuchenieto i ucheneto v Republika Balgaria (2021-2030) <https://web.mon.bg/upload/25571/Strategicheska-ramka_ObrObuUchene_110321.pdf> (status 20.06.2024)

Илонка Стоянова, Дарина Кючукова, Ирина Владимирова. Развиване на ключови...

[Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България (2021-2030)].

Tankova 2017: Tankova, R., E. Cherneva, V. Ivanova. *Balgarski ezik za 2. klas*, Sofia: Prosveta [Танкова Р., Е. Чернева, В. Иванова. *Български език за 2. клас*, София: Просвета].

Uzunova 2022: Uzunova, M. *Prilagane na kompetentnostniya podhod v obuchenieto po matematika*. // *Matteh*. Т. 1, Shumen: Universitetsko izdatelstvo „Episkop Konstantun Preslavski“, s. 131-138 [Узунова, М. *Прилагане на компетентностния подход в обучението по математика*. // *Маттех*. Т. 1, Шумен: Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, с. 131- 138].

Valchev 2006: Valchev, R. *Interaktivni metodi i grupova rabota v savremennoto obrazovanie*. Sofia: Tsentar “Otvoreno obrazovanie” [Вълчев, Р. *Интерактивни методи и групова работа в съвременното образование*. София: Център “Отворено образование”].

Vasileva: Vasileva, M. *Kompetentnosten podhod v obuchenieto. Kliuchovi kompetentnosti* <<https://diuu.bg/emag/13913/>> (status 02.06.2024) [Василева, М. *Компетентностен подход в обучението. Ключови компетентности*].

ZPUUO 2024: *Zakon za preuchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie*. MON <http://www.mon.bg/nfs/2024/09/zakon-preduchobrazovanie-v1608_110924.pdf> (status 12.06.2024) [Закон за предучилищното и училищното образование. МОН].